

Vlaams
Parlement

ingediend op **891** (2020-2021) – Nr. 1
8 juli 2021 (2020-2021)

Verslag van de hoorzitting

namens de Commissie voor de bestrijding
van gewelddadige radicalisering
uitgebracht door Imade Annouri en Tom Ongena

over de actuele analyse
van gewelddadige radicalisering,
extremisme, terrorisme en polarisatie

Samenstelling van de Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering:

Voorzitter: Chris Janssens.

Vaste leden:

Koen Daniëls, Maaïke De Vreese, Kathleen Krekels, Nadia Sminate, Katja Verheyen;

Filip Dewinter, Chris Janssens, Kristof Slagmulder;

Katrien Partyka, Orry Van de Wauwer;

Marino Keulen, Tom Ongena;

Imade Annouri, Celia Groothedde;

Hannelore Goeman.

Plaatsvervangers:

Marius Meremans, Annabel Tavernier, Wilfried Vandaele, Karl Vanlouwe, Paul Van Miert;

Roosmarijn Beckers, Adeline Blancquaert, Sam Van Rooy;

Jo Brouns, Peter Van Rompuy;

Bart Tommelein, Mercedes Van Volcem;

Elisabeth Meuleman, Jeremie Vaneekhout;

Annick Lambrecht.

Toegevoegde leden:

Jos D'Haese.

INHOUD

1. Toelichtingen door de genodigden	4
1.1. Uiteenzetting door Pieter Van Ostaeyen.....	4
1.2. Uiteenzetting door Hind Fraihi	5
1.3. Uiteenzetting door Christophe Busch.....	6
1.4. Uiteenzetting door Luc Van Der Taelen	8
2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden.....	8
2.1. Tussenkomst van Maaïke De Vreese	8
2.2. Tussenkomst van Kristof Slagmulder	8
2.3. Tussenkomst van Jo Brouns.....	9
2.4. Tussenkomst van Imade Annouri.....	9
2.5. Tussenkomst van Marino Keulen	9
2.6. Tussenkomst van Annick Lambrecht	10
2.7. Tussenkomst van Filip Dewinter	10
2.8. Tussenkomst van Koen Daniëls	10
2.9. Tussenkomst van Celia Groothedde	10
2.10. Tussenkomst van Tom Ongena.....	10
3. Antwoorden van de genodigden	11
3.1. Antwoorden van Pieter Van Ostaeyen.....	11
3.2. Antwoorden van Hind Fraihi	12
3.3. Antwoorden van Christophe Busch.....	13
3.4. Antwoorden van Luc Van Der Taelen	14

De Commissie voor de bestrijding van gewelddadige radicalisering hield op 16 juni 2021 een hoorzitting over de actuele analyse van gewelddadige radicalisering, extremisme, terrorisme en polarisatie.

Volgende sprekers namen deel aan de hoorzitting:

- Pieter Van Ostaeyen, historicus, arabist en vrije doctoraatsstudent aan de Katholieke Universiteit Leuven (KU Leuven);
- Hind Fraihi, journalist, columnist en auteur;
- Christophe Busch, directeur Hannah Arendt Instituut.

Luc Van Der Taelen, projectmanager COPPRA bij de federale politie, heeft gevraagd om in besloten zitting gehoord te worden.

1. Toelichtingen door de genodigden

1.1. Uiteenzetting door Pieter Van Ostaeyen

Pieter Van Ostaeyen geeft een overzicht van de voorbije decennia op het vlak van het jihadisme. Daar vallen twee grote groepen onder, namelijk Al Qaida en Islamitische Staat.

De eerste figuur die aangehaald wordt is Osama Bin Laden. Hij sprak twee fatwa's uit. De eerste dateert van 1996. Daarin verklaart hij de oorlog aan de Amerikanen wegens hun aanwezigheid in Saoedi-Arabië. De tweede deed hij in 1998. Daarin roept hij op tot een jihadistisch front tegen de joden en kruisvaarders. Toenmalig president George Bush omschreef de reactie op de aanval van 11 september 2001 als een kruistocht tegen het terrorisme. Toen later Islamitische Staat Irak en Syrië (ISIS) gebombardeerd werd in Syrië en Irak nam de terreurbeweging die retoriek over en verwees daarbij naar alles wat Westers is als zijnde kruisvaarders.

Verder is er ook de Egyptenaar sjeik Ayman al-Zawahiri. Hij is de opvolger van Osama Bin Laden. Het probleem is dat hij geen voeling met de realiteit en een gebrek aan charisma heeft. Hij vaardigde de general guidelines for jihad uit. Daarin staat dat Al Qaida geen moskeeën, drukke markten of plekken waar veel vrouwen en kinderen zijn zal aanvallen. Ze zijn duidelijk tegen Islamitische Staat gericht.

De volgende persoon is Anwar al-Awlaki. Hij was een figuur van Al Qaida in Jemen en Amerikaans staatsburger, en werd in 2011 omgebracht door de Verenigde Staten. Hij postte duizenden video's op YouTube, maar die zijn ondertussen vrijwel allemaal verwijderd door Europol. Er wordt nog dagelijks naar Anwar al-Awlaki verwezen door Al Qaida en Islamitische Staat.

Vervolgens is er Abu Mohammad al-Jolani, de leider van Hayat Tahrir al-Sham. Hij startte als een leider van Al Qaida in Syrië, maar profileert zich momenteel als een gematigde politieke leider. Hij ruilde zijn legerplunje in voor een maatpak.

De volgende figuren zijn gelinkt aan Islamitische Staat. Eerst is er de Jordaniër Abu Musab al-Zarqawi, de eerste leider van de beweging in Irak. Hij heeft een crimineel verleden en is weinig onderlegd in de islam. Hij blijft tot op vandaag van belang vanwege zijn sektarische aanpak in de strijd in Irak. Tijdens de Irakoerlog pleegde Al Qaida verschillende aanslagen op sjiitische moskeeën. Hij en alle anderen van ISIS houden zich niet aan de general guidelines for jihad. Al-Zarqawi is vooral bekend door zijn uitspraak over Dabiq, een plek in Syrië en de naam van het magazine van Islamitische Staat. Daarin zegt hij dat de vonk in Irak is aangestoken en zal doorbranden tot de kruisvaarders verdreven zijn uit Dabiq.

Na de aanslag tegen Charlie Hebdo verwees ISIS naar de toespraak van voormalig president George Bush door te zeggen dat de wereld opgedeeld is in twee kampen.

Ofwel staat men aan de kant van de kruisvaarders ofwel aan de kant van de islam zoals gedefinieerd door ISIS. Abu Mohammad al-Adnani borduurde daarop voort en zei dat de grijze zone moest verdwijnen. Belangrijk hierbij is het ongelovig verklaren van andere moslims.

Islamitische Staat hanteert een stappenplan van de hand van Abu Bakr Naji. Daarin staat beschreven hoe men de wereld kan veroveren. Abu Bakr Naji is een Al Qaida-ideoloog die begin jaren 2000 *The Management of Savagery* schreef. Het idee is om een land te destabiliseren en de controle over de chaos te nemen om zo grondgebied te veroveren. ISIS herwerkte dat stappenplan tot vijf stappen. Ten eerste is er hijrah, het uitreizen weg van een land. Ten tweede is er jama'a, het samenkomen. Vervolgens is er 'destabilize taghut' of het destabiliseren van de regering. Daarna volgt tamqeen, het veroveren van grondgebied, en tot slot is er khilafa, namelijk het implementeren van een kalifaat.

ISIS zet sterk in op het gebruik van media. Abubakar Shekau, voormalig leider van Boko Haram, was daarvan een schoolvoorbeeld. Daarvoor had hij een leidinggevende rol bij ISIS, maar hij is daar verdreven omdat hij te extreme standpunten innam.

Een tijd geleden is het kalifaat ten val gebracht. In 2019 viel ook het laatste bolwerk van Islamitische Staat in Syrië weg. Momenteel zitten vijftigduizend à tachtigduizend familieleden van ISIS-leden in schrijnende omstandigheden opgesloten in verschillende kampen in Syrië en Irak. Ondertussen zet ISIS haar activiteiten gewoon voort in Irak, Syrië en Afghanistan. Maar in Afrika is Islamitische Staat in opmars. Het gaat hier over de Sahel, Congo, Mozambique en de regio rond het Tsjadmeer.

Wat extreemrechts betreft was er een organisatie in de Verenigde Staten genaamd The Base. Er wordt heel vaak gebruikgemaakt van runen in de propaganda van extreemrechtse organisaties. Een tweede organisatie zijn The Boogaloo Boys. Ze zijn te onderscheiden van anderen doordat de leden hawaiïhemden dragen. In België worden we geconfronteerd met Jürgen Conings. Hij heeft ondertussen een fanpagina met 3300 leden.

1.2. Uiteenzetting door Hind Fraihi

Hind Fraihi licht de rol van vrouwen in radicalisering toe. Het is een dimensie die zowel binnen het moslimextremisme als bij extreemrechts vaak onderbelicht blijft. De rol die vrouwen op zich nemen binnen die twee zogenaamde tegenpolen is erg gelijkend.

Hind Fraihi vergelijkt de fenomenen van jihadisme en extreemrechts met elkaar. Het jihadisme is de meest gewelddadige exponent van moslimextremisme. De Europese lidstaten tellen ongeveer 5000 foreign terrorist fighters, waarvan 20 procent vrouwen. Ook voor wat België betreft is een vierde van de Syriëstrijders vrouwelijk. Vervolgens wordt gekeken naar de vrouwenparticipatie bij extreemrechts. Professor George Hawley schat dat 20 procent van de aanhangers van extreemrechts vrouwen zijn. Een studie van de Friedrich Ebert Stiftung toonde aan dat in Europa nog steeds meer mannen dan vrouwen op rechts-populistische partijen stemmen. Dat geldt ook voor Vlaanderen, maar in absolute cijfers neemt het aantal radicaal-rechtse vrouwenstemmen toe. Er is een verschil merkbaar: de ene vrouw bevindt zich in een kalifaat en de andere in een electoraat.

Extremisten zijn niet helemaal elkaars spiegelbeeld. Via het jihadisme wil men een eigen parallelle samenleving creëren, terwijl geradicaliseerde Vlamingen deel uitmaken van het maatschappelijke weefsel en hun samenleving terug willen.

Wat betreft het inschakelen van vrouwen voor de rekrutering en mobilisatie zijn beide extremen wel vergelijkbaar. Ze worden vooral ingeschakeld voor onlinerekrutering. In 2013 beklemtoonde het federale parket de dreiging die uitgaat van het internetjihadisme. Jonge moslima's zijn er zeer actief door het posten van artikels en foto's en trachten er een soort feministische toets aan te geven. Ook bij extreemrechts behoren vrouwen tot de meest actieve leden van besloten Facebookgroepen. Ze spelen er eveneens een belangrijke rol in de rekrutering.

Beide groepen vrouwen bieden een aantrekkelijke opening tot de beweging en versterken het beeld van een geïdealiseerd verleden. Ze kunnen beschouwd worden als hartenjagers. Ze zijn zeer bedreven in het rekruteren van mensen in een preciaire situatie. Hun rol is heel subtiel en ze verzachten het extremisme. Bij extreemrechts is fatsoen van groot belang. Er wordt meegegeven om respectvol te zijn op openbare profielen, dit in tegenstelling tot de besloten Facebookgroepen waarbinnen alle remmen losgaan.

Een ander verschil tussen beide extremista's is de motivatie achter de strijd. Bij extreemrechts is er geen religieuze motivatie, maar richt men zich op actuele maatschappelijke problemen. De oplossingen moeten hier en nu gevonden worden, niet in het hiernamaals. Men wil niet de wereld maar Vlaanderen beleidsmatig veranderen door uitsluiting te propageren. Het kalifaat van extreemrechts ligt met andere woorden in onze democratie. Jihadisme heeft daarentegen een internationale dimensie en wil een mondiaal imperium opbouwen.

Het takenpakket van vrouwen gaat ruimer dan enkel de rekrutering en beperkt zich niet tot de virtuele wereld. Jihadimoeders moesten zo veel mogelijk kinderen baren om het kalifaat te bevolken, gaven les, namen administratieve taken op zich en martelden gevangenen. Daar zaten ook hoogopgeleide vrouwen tussen. De differentiatie in rollen is ook te zien bij extreemrechts.

In besloten kringen verheerlijken extreemrechtse vrouwen wapens en worden tips uitgewisseld om zich te beschermen en te verdedigen tegen de omvolking. Men is ervan overtuigd dat de eerste slachtoffers van de omvolking vrouwen en kinderen zullen zijn. Men heeft het over jihadverkrachting, wat angst voor een demografische dystopie oproept. De vrees is zo sterk dat vrouwen geobsedeerd geraken door geweld en het gaan romantiseren, al wordt er niet overgegaan tot het gebruiken van geweld. Dat alles leidt tot een sterke band tussen de vrouwen, gevoed door nepnieuws dat ze op hun beurt verder gaan delen. De jihadista is geen angstzaaiër maar een vermeende motor van vrijheid. Ze ziet radicalisering als een vorm van vrijheid. Dit uit zich onder andere in de partnerkeuze, de scholingskeuze, namelijk het wahabitisch salafisme, en de klederdracht.

De kijk op extremisme en radicalisering is eenzijdig, mannelijk en stereotyperend. Er is nood aan een multiperspectief om gepaste antwoorden te vinden op extremistische processen met het oog op re-integratie, deradicalisering en preventie.

1.3. Uiteenzetting door Christophe Busch

Christophe Busch presenteert enkele modellen die toepasbaar zijn op verschillende vormen van afglijden in de richting van mogelijke geweldsfenomenen. De focus ligt op polarisatie omdat dit een voedingsbodem kan zijn voor radicalisering. Een van de uitdagingen is de begripsverwarring over polarisatiedynamieken in het maatschappelijke debat, want daardoor geraakt de essentie ondergesneeuwd.

Polarisatie kan zowel verrijkend als bedreigend zijn voor de samenleving. Polarisatie staat voor het scherpstellen van meningen en groepen die zich vormen op een bepaald spectrum. Dat kan gaan over zeer uiteenlopende inhoudelijke en relationele aspecten. Polarisatiedynamieken zijn zeer ambigu. Er moet een onderscheid

gemaakt worden wanneer het verrijkend of bedreigend is voor de democratische rechtstaat. Er zijn twee grote vormen van polarisatie. De eerste is de politieke en ideologische vorm van polarisatie waarbij het om de inhoud gaat. Men speelt in op het probleem dat aangepakt moet worden. De tweede vorm is de toxische of sociale polarisatie. Deze richt zich op het sociale weefsel van de samenleving. Hierbij worden labels gekleefd op individuen en groepen waarbij bepaalde groepen als superieur of inferieur worden aanzien. Bij deze laatste vorm is het risico groter om te verglijden in een vorm van vijanddenken dat het sociale weefsel laat afbrokkelen.

Oorspronkelijk werd gesteld dat er niet gepolariseerd mag worden terwijl men moet polariseren om bepaalde problemen te kunnen aanpakken. In landen waar geen ruimte is voor polarisatie krimpt de democratie. Er moet ingezet worden op vaardigheden en op vrije ruimte voor politieke en ideologische polarisatie. Als het toxisch wordt, moet er gedepolariseerd worden. Het beleid moet gericht zijn op het creëren van die ruimte voor meerstemmigheid in politiek-ideologische debatten.

Er wordt te snel een koppeling gemaakt tussen polarisatiedynamieken en radicaliseringsprocessen die leiden tot gewelddadig gedrag. Een radicale mindset slaat niet automatisch om naar geweld. Soms moet polarisatie gestimuleerd worden waardoor activisme in de hand gewerkt wordt. Wanneer overgegaan wordt op extremisme en terrorisme, wordt het democratische model losgelaten en zijn alle middelen goed om het doel te bereiken.

Het verval van waarheidsbeleving is ook problematisch. Het RAND-rapport, gepubliceerd in 2018, beschrijft helder de drijfveren en de gevolgen van het verval. Tegelijk wijst het rapport erop dat dit geen nieuw fenomeen is. Bepaalde drijfveren zoals technologische vernieuwing komen doorheen de geschiedenis regelmatig terug. Eind 19e eeuw beïnvloedde de komst van de gedrukte pers het referentiekader van het publiek en zorgde toen voor een periode van verval van waarheidsbeleving. Vandaag is dat het geval door de aanwezigheid van het internet en de sociale media.

Er schuilen vier trends achter waarheidsverval: de toenemende onenigheid over feiten, de vervaging tussen meningen en feiten, het toenemende volume en de invloed van meningen boven de feiten, en het afnemend vertrouwen in bronnen van feitelijke informatie. Deze trends zorgen voor ontwrichting. Het maatschappelijke proces vervalt, er treedt politieke verstarring op, er zijn gevoelens van vervreemding en er ontstaat onzekerheid.

De laatste decennia is al heel wat kennis vergaard over de drijfveren. Het gaat om de wijze waarop aan informatieverwerking gedaan wordt. We zoeken namelijk vaak informatie die bevestigt wat we denken. Daarnaast gaat het ook om veranderingen in informatiesystemen. Er zijn actoren die een rol spelen in het waarheidsverval. Media is daar een van, verder zijn er de politieke en academische actoren en tot slot de buitenlandse actoren. Dit alles kan een impact hebben op polarisatie die toxisch van aard kan worden. Extra onderzoek is nodig, zeker in de zoektocht naar antwoorden. In het rapport van RAND worden enkele oplossingen aangereikt zoals het verbeteren van de informatiemarkt en het inzetten van nieuwe technologieën.

Als dit doorgetrokken wordt naar radicaliseringsprocessen, is het van belang om te duiden dat het om een heel complex samenspel van factoren gaat. Er zijn enkele modellen die dat trachten te vatten. Het rootcausesmodel kijkt naar de oorzaken en de oorzaken van de oorzaken. Het gaat over structurele, accelererende, motivationele en triggerende oorzaken. Daarnaast is er de 3N-benadering. Daarbij gaat het om de noden die mensen hebben, de narratieven die de referentiekaders van de mensen opbouwen en de netwerken waar de mensen in zitten. Tot slot is er de

puzzelbenadering. Hier worden de ondersteunende structuren en faciliterende omgevingen meegenomen. Het gaat onder andere over sociale media.

Er zijn ook heel wat modellen die het radicaliseringsproces in kaart brengen. Eén model dat er uitspringt, is dat van Daniel Koehler. Hij definieert radicalisering als een proces van depluralisering. Zo ontstaat een binair referentiekader met twee oplossingen, namelijk onze goede en de anderen hun slechte oplossing. Tijdens dat proces worden waarden, concepten en identiteiten geherdefinieerd. Het wordt een probleem als dat proces gecombineerd wordt met crisisnarratieven. Dan ontstaat het timebombeffect. Op zo'n moment glijdt het referentiekader af en wordt het handelingskader geactiveerd. Dat kan uitmonden in acties van een lone wolf of van georganiseerde groepen.

De aanpak van radicalisering gebeurt vaak door een actuele casus. Daardoor lag de focus de laatste tien jaar op religieus geïnspireerd terrorisme. Sinds een paar jaar is er een zorgwekkende toename van rechts-extremisme. De vraag is welke impact verschillende golven van radicalisering op elkaar kunnen hebben. Religieus geïnspireerd geweld kan een impact hebben op rechts-extremistische milieus. Zo zullen ze elkaar triggeren op basis van groepsmobilisatie, ingroepdynamieken en antagonistische identiteiten.

1.4. Uiteenzetting door Luc Van Der Taelen

Gelet op artikel 28, 3, b), van het Reglement van het Vlaams Parlement werd de uiteenzetting van *Luc Van Der Taelen* gehouden in besloten vergadering.

2. Vragen en opmerkingen van de commissieleden

2.1. Tussenkost van Maaïke De Vreese

Het valt *Maaïke De Vreese* op dat er heel wat gezegd is over jihadisme en rechts-extremisme, maar links-extremisme is niet aan bod gekomen. Nochtans moet ook daar aandacht voor zijn omdat vormen van radicalisering een impact op elkaar hebben.

Hoe kijkt men naar het actieplan Radicalisering? Welke elementen daarin zijn van belang en wat ontbreekt er? Welke tendensen ziet men opkomen en hoe kan daarmee omgegaan worden?

Hoe moeten geloofsgemeenschappen betrokken worden in de strijd tegen radicalisering? Is er een rol weggelegd voor de Europese islam? Zijn er bepaalde stromingen binnen het jihadistisch extremisme waarvoor extra waakzaamheid nodig is?

Wat vindt men van het terugbrengen van jihadimoeders naar België? Kunnen zij gederadicaliseerd worden?

Komt de gewelddadige radicalisering op rechts voort uit een doorgedreven vorm van bescherming?

2.2. Tussenkost van Kristof Slagmulder

Kristof Slagmulder herhaalt dat er amper iets gezegd is over links-extremisme.

Hoe ziet men de jihadistische radicalisering en de homofobie binnen de islamitische gemeenschappen evolueren in Vlaanderen?

Hoe reëel is momenteel het gevaar op nieuwe aanslagen?

Denkt men dat het taqiyyaprincipe voldoende gekend is bij de overheid en de veiligheidsdiensten?

Hoe groot is de kans op een succesvolle re-integratie van IS-weduwes?

Draagt het Hannah Arendt Instituut niet bij tot polarisatie en extremisme?

2.3. Tussenkost van Jo Brouns

Jo Brouns vraagt of er nog suggesties zijn om op het lokale niveau de LIVC's te versterken in de strijd tegen radicalisering (LIVC: lokale integrale veiligheidscel).

Zijn er nog suggesties wat betreft het Vlaams actieplan tegen radicalisering?

Kan men zich vinden in de definitie zoals die opgenomen is in het actieplan?

Welke rol kan Vlaanderen opnemen op het vlak van meerstemmigheid in onderwijs?

Zijn er nog suggesties wat betreft de aanpak van het verval van de waarheidsbeleving?

Wat toont onderzoek op het vlak van depluralisering aan?

2.4. Tussenkost van Imade Annouri

Imade Annouri vraagt of beleidsmakers opbod in taalgebruik moeten vermijden.

Staat men machteloos tegenover charismatische leiders van extremistische groeperingen?

Op wie focussen vrouwen bij de rekrutering? Worden vrouwen bewust op die manier ingeschakeld? Hoe verhoudt de rekrutering van mensen in een precaire situatie zich ten opzichte van de rekrutering van hogeschoolden?

Hoe kan angst worden gecounterd?

Hoe moet worden omgegaan met de verschillende waarheidsbelevingen?

Hoe kunnen algoritmes een deel van de oplossing vormen?

Worden de debatten meer gepolariseerd gevoerd of is dat een indruk?

2.5. Tussenkost van Marino Keulen

Marino Keulen vraagt of de aanslagen van 11 september 2001 de grote katalysatoren waren voor islamitisch extremisme.

Zijn er netwerken van landen die deze groeperingen financieren en logistiek ondersteunen?

Zijn de groeperingen militair goed georganiseerd?

Hoe gaat een lokale politiezone om met de vele namen op lijsten van personen die potentieel een bedreiging vormen?

Hoe legitimeren radicale islamitische groeperingen zichzelf ten aanzien van de grote islamitische gemeenschappen, wetende dat de meeste slachtoffers die de groeperingen maken moslims zijn?

Wat kan gedaan worden met mensen die in een eigen realiteit leven? Hoe zijn ze te bereiken?

2.6. Tussenkost van Annick Lambrecht

Annick Lambrecht peilt of er nood is aan specifieke acties tegen rechts- en links-extremisme.

Hoe kunnen vrouwen bereikt worden die verwickeld zijn in extremistische radicalisering? Is het haalbaar om in besloten Facebookgroepen aan deradicalisering te doen of moet men monitoren en politieel ingrijpen wanneer het te ver gaat?

Kan er toegelicht worden hoe algoritmes een oplossing kunnen bieden in de strijd tegen radicalisering?

2.7. Tussenkost van Filip Dewinter

Het moet *Filip Dewinter* van het hart dat de focus op radicalisering verschoven is van islamisme naar extreemrechts. Hij vermoedt dat daar een politieke agenda achter schuilt en dat men op die manier het Vlaams Belang viseert. Zo dreigt men de voeling met een grote groep Vlamingen te verliezen.

2.8. Tussenkost van Koen Daniëls

Koen Daniëls vraagt op welk punt radicalisering omslaat in geweld.

2.9. Tussenkost van Celia Groothedde

Celia Groothedde stelt de vraag of er een verschuiving merkbaar is in de legitimering van geweld.

Welke wapens bevat het actieplan en zijn ze toereikend?

Hoe kan de uiting van de vrije mening gegarandeerd worden?

Hoe kijkt men naar het fenomeen van wellness influencers en kan dit leiden tot radicalisering?

2.10. Tussenkost van Tom Ongena

Tom Ongena vraagt zich af of de evolutie van militaire plunje naar maatpak een breed fenomeen is binnen IS en aanverwanten. Is daarvoor extra waakzaamheid geboden en hoe wordt daar binnen die groeperingen zelf naar gekeken?

Wanneer wordt overgegaan van wenselijke naar toxische polarisatie?

Gaat voorliggend actieplan ver genoeg in de preventie van radicalisering?

Hoe moet aan deradicalisering gedaan worden? Is er een specifieke aanpak nodig voor niet-religieus geïnspireerde vormen van radicalisering?

3. Antwoorden van de genodigden

3.1. Antwoorden van Pieter Van Ostaeyen

Pieter Van Ostaeyen stelt dat het risico op nieuwe aanslagen in België bestaande is. Er is nog steeds een grote dreiging vanuit jihadistische groeperingen. Maar Islamitische Staat heeft niet meer de slagkracht om grote aanslagen te plegen in Europa. Er schuilt evenwel een risico in uitspraken die Emmanuel Macron deed na de aanslagen die er kwamen door de publicatie van de Mohammedcartoons. Die vielen bij een hele grote groep moslims in verkeerde aarde. Taalgebruik kan individuen aanzetten om de stap te zetten naar het plegen van aanslagen.

Pieter Van Ostaeyen gelooft niet in deradicaliseringsprogramma's. Er had een internationaal strafhof moeten worden opgericht om strijders te berechten. Nu ontbreekt een gecoördineerde aanpak. Het enige wat gedaan kan worden is het vermijden van radicalisering. Daarin hangt veel af van onderwijs. Hoe lager opgeleid iemand is, hoe groter de kans dat die persoon in criminele milieus terecht komt. Verder moet ook geïnvesteerd worden in huisvesting.

Charisma is een belangrijk element van leiderschap. Na de dood van Osama Bin Laden is Al Qaida in elkaar gezakt. Al Qaida is verveld tot vele kleine groeperingen verspreid over verschillende landen met elk een eigen focus. De agenda van die lokale groeperingen verschilt ook onderling. Zij bestrijden de lokale vijand in de plaats van de verre vijand, wat Osama Bin Laden verkondigde.

De aanslagen van 11 september 2001 waren geen katalysator. De jihad in Afghanistan dateert al van eind jaren 70. Abdullah Azzam legde toen de basis voor de huidige situatie. Het optreden na de aanslagen van 11 september was wel een katalysator voor het ontstaan van groepen zoals Islamitische Staat. Men draagt nog steeds de gevolgen van hoe de Verenigde Staten onder het mom van het gevaar van chemische wapens Bagdad binnentrokken. Dat wordt herhaaldelijk gebruikt in propagandamateriaal.

Bepaalde staten in het Midden-Oosten zoals Qatar financierden jihadistische groeperingen. Daarnaast hebben naburige landen zoals Turkije en Irak eigen belangen. Islamitische Staat was zelfbedruipend. Bepaalde Europese bedrijven bleven voortwerken onder de bezetting van Islamitische Staat, al stonden ze daarvoor een deel van hun inkomsten af aan Islamitische Staat.

Al Qaida is geen militair blok. Het gaat veeleer om versplinterde groeperingen met sterke lokale verschillen. Islamitische Staat was een staat in wording en was één militair machtsblok. Dat hangt nauw samen met de idee die men toen lanceerde waarbij werd ingespeeld op polarisatie. Dat spreekt tot op vandaag tot de verbeelding van sommigen.

Islamitische Staat legitimeert de dood van moslims door te stellen dat het allemaal ongelovigen zijn. Al de slachtoffers die vallen, worden gezien als collateral damage.

Taqiyya is een sjiietische praktijk die ook uitzonderlijk toegepast wordt binnen het soennisme. Bepaalde IS-leiders hanteerden ook taqiyyapraktijken.

De mannen die hun militaire uitrusting inruilden voor een maatpak kunnen aanzien worden als wolven in schaapsvacht. Maar het aantal groeperingen die dat zijn is beperkt.

3.2. Antwoorden van Hind Fraihi

Hind Fraihi begint met te zeggen dat er een angst is voor de andere, zowel bij rechts-extremisme als bij moslimextremisme. Die angst komt voort uit het feit dat men elkaar niet kent door de gesegregeerde samenleving. Het is nodig om te evolueren naar een gezonde mix doorheen de hele samenleving. Ook onbegrip kan leiden tot vrees voor de andere.

De wereld is complex geworden. Dat uit zich in vier elementen waar mensen niet meer meekunnen. Er is de grote transformatie in de media van statig naar zeer bewegend. Daarnaast zijn er de uitdagingen op vlak van milieu en klimaat. Verder is er de druk op mobiliteit en ruimte. Tot slot is er de migratie. Deze vier elementen zorgen voor onbegrip en mensen geloven niet meer wat de wetenschap, media en politici daarover zeggen.

Een tegennarratief kan opgebouwd worden in alle eenvoud. Zo is er nood aan eenvoudige en oplossingsgerichte berichtgeving. Ze pleit voor minder opinie, meer nieuws en meer onderzoek. Er moet een multiperspectief geboden worden omdat heel wat zaken multidimensionaal zijn.

Bij de rekrutering richten vrouwen zich ook op mannen. Radicalisering is tevens een vorm van partnerkeuze. Zo treden vrouwen vaak op als koppelaars.

Moslimextremisme kent vandaag meer vormen dan voorheen. Dat ligt aan de immigratie uit landen zoals Afghanistan, Syrië en Tsjetsjenië. 16 jaar geleden was het moslimextremisme gericht op de migratie naar een islamitisch land. Nu heeft het een sedentair karakter. Verder heeft de komst van sociale media een grote impact gehad op moslimextremisme.

Ook *Hind Fraihi* vindt dat er een internationaal strafhof had moeten komen voor de berechting van IS-vrouwen. Doordat dit er niet kwam, is er nood aan actieplannen zoals dit Vlaams actieplan. Er moet meer politieke daadkracht zijn waarbij sneller en kordater wordt opgetreden. Ze gelooft niet in de deradicalisering van IS-vrouwen.

Bepaalde gevoeligheden bespeeld door extremistische groeperingen raken mensen van alle socio-economische achtergronden. Het gaat onder andere over de frustratie bij zelfstandigen over de administratieve last. Maar ook over de druk op onderwijs. Hoogopgeleide leerkrachten moeten dagelijks te veel van zichzelf geven in het omgaan met de uiteenlopende problemen in een klas. Verder is er de druk op mobiliteit.

De acute gevaardriehoek voor extreemrechts bestaat uit de dreiging die men ziet uitgaan van woke, de coronapandemie vermengd met complottheorieën en de zaak rond Sihame El Kaouakibi die de sociale kloof belichaamt.

Volgens *Hind Fraihi* is er veeleer sprake van communicerende vaten dan van een accentverschuiving op het vlak van radicalisering. Als men te laks optreedt tegen moslimterrorisme, zal een tegenvorm van extremisme gebaard worden. Tegelijk moet het beleid zich ervan bewust zijn dat de aanpak van moslimterrorisme niet zomaar toepasbaar is op andere vormen van extremisme.

Er is een sterke vrouwelijke dimensie bij wellness influencers. Het is een fenomeen dat aansluit op de drang naar therapeutisering van onze maatschappij. Ze vormen een mogelijke softe tak van radicalisering en worden gebruikt om te rekruteren. Die verzachting in rekruteringsinstrumenten was ook te zien bij het jihadisme. Bij jihadvrouwen uitte dit zich in het cultureel-artistieke. Ze propageerden vaak

oorlogspoëzie. Die werd vaak gebruikt als rekruteringsinstrument omdat ze laagdrempelig is en inspeelt op emoties.

3.3. Antwoorden van Christophe Busch

Christophe Busch verwijst naar de uitspraak van Hannah Arendt die het had over de gevarezone, zowel onder het stalinisme als onder het nazisme, namelijk de vervaging van de grens tussen feiten en fictie die leidt tot totalitarisme. De vergelijkingen tussen rechts en links worden gemaakt om patronen te ontdekken zodat preventief kan worden opgetreden. Hierbij koppelt het Hannah Arendt Instituut de wetenschap aan feiten.

Hij roept op tot voorzichtigheid voor binaire framing in het politieke proces. Het Hannah Arendt Instituut selecteert sprekers op hun kennis van een bepaald onderwerp en niet op basis van hun politieke ideologie. Alle professionele groepen in de samenleving zijn in staat af te glijden in binaire referentiekaders. Het framen van de politieke tegenstander is evident, maar het is opletten met politieke vijandigheid.

Radicalisering is een proces van individuen en groepen waarin ze afglijden naar acceptatie van geweld. Polarisatie kan in twee richtingen groeien. Bij toxische polarisatie kan dat aanleiding geven tot problematische radicalisering. Als men politieke polarisatie weglacht en negeert, wordt het activisme in een probleemzone geduwd.

Het werk van de commissie tijdens de vorige zittingsperiode en hoe zich dat vertaalde naar het werkveld, maakte een significant verschil in de aanpak van religieus geïnspireerde radicalisering. De kennis, inzichten en vaardigheden in onderwijs en bij de politie zijn exponentieel toegenomen. Dit alles helpt om andere vormen van radicalisering efficiënt aan te pakken. Het inzetten op het sociale weefsel tussen professionelen werkt inspirerend voor de aanpak van andere uitdagingen.

Er blijven wel grote uitdagingen. Het is allemaal te weinig, te traag en te versplinterd. Er moet sterk opgeschaald worden. Daarin is het versterken van de samenwerking cruciaal, alsook het zorgen voor een sterkere financiering.

Online stelt men een problematische verstrengeling vast tussen complottheorieën, wat bijzonder onrustwekkend is. Het sleurt mensen mee in een irreële wereld en kan aanleiding geven tot loneactoraanslagen.

Er moeten oplossingen gevonden worden die rekening houden met de menselijke natuur. Naast de rationele component moet er aandacht zijn voor de motivatie en de behoeften van de betrokkene.

In de aanpak staan de media centraal. Het gaat om mediawijsheid en mediaprofessionals. Mediabeïnvloeding is namelijk doorslaggevend en kan snel aanleiding geven tot binaire framing. Daarnaast moet er ingezet worden op technologie en het erbij betrekken van jongeren: gebruik de technologie die jongeren dagelijks gebruiken om bepaalde narratieven te verspreiden, denk daarbij bijvoorbeeld aan TikTok.

Tot slot is er nood aan extra onderzoek naar copingstrategieën in het omgaan met desinformatie. Die kunnen daarna technologisch ondersteund worden door bijvoorbeeld algoritmes. Zo kan men verstandig en slagkrachtig met media omgaan. Al biedt de snelheid van dit alles nog grote uitdagingen. Extremistische groeperingen uit alle hoeken spelen in op het versnellen van de chaos. Er moet extra ingezet worden op het inspelen op de versnelling.

Volgens Christophe Busch is er vandaag geen effectieve rechts-extremistische geweldsgolf. Wel is het zo dat er een mogelijke opbouw in die richting zich manifesteert. In de nieuwste tijden is er sprake van vier of zes golven van terrorisme. Die golven zijn contextgebonden. De eerste golf is de anarchistisch geïnspireerde vorm van terrorisme. Die ging samen met de creatie van de natiestaten. De tweede golf was gelinkt aan dekolonisatie en bevrijdingsbewegingen. Hier ging het om etnonationalistisch geïnspireerd geweld. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was er sprake van een staatsgesteunde vorm van terrorisme. Er was sprake van stalinisme en nazisme. In de jaren 60 was er de links-ideologische golf. Vandaag zit men nog in de nasleep van het religieus geïnspireerde terrorisme. Er is momenteel geen nieuwe gelijkaardige golf van gewelddadig rechts-extremisme. Maar wel ziet men een zorgwekkende toename van polarisatie en radicalisering die snel kan omslaan in een geweldscascade.

Het herkennen van die patronen is van belang. De aanslagen in Madrid, Londen en Brussel waren zaken die beschreven konden worden. Die signalen werden onvoldoende opgepikt. Eenmaal een aanslag gepleegd is, komt men in een gevaarlijke situatie. Bij het gebruik van geweld bestaat de kans dat angst zich zo diep in een samenleving nestelt dat die dreiging door de staat geïnternaliseerd wordt en de rechtsstaat zichzelf ondergraaft. En dat is net de doelstelling van terrorisme. Christophe Busch pleit ervoor om goed te luisteren naar wat de veiligheidsdiensten melden.

De wetenschap heeft een lastig antwoord op de vraag waar het omslagpunt naar geweld ligt. Het is namelijk niet vast te pinnen op één punt. Het gaat om een samenspel van oorzaken en oorzaken van oorzaken.

Sinds de jaren 80 is er veel expertise opgebouwd op vlak van risicotaxatie. Hierbij wordt gefocust op de risico's van hervat en hoe een behandeling er dan kan uitzien. In België wordt gewerkt met een instrument dat violent extremism risk assessment wordt genoemd. Dit dient om betere voorspellingen te doen. Acceptatie van geweld, verheerlijking van geweld en voorbereiding op geweld zijn de belangrijkste items in dat instrument. Het helpt om dat omslagpunt in kaart te brengen. Daarbij wordt gebruikgemaakt van triggerfactoren. Een samenspel van triggerfactoren kan dan aanleiding geven tot een hoger risico op actieve deelname aan geweld. Wanneer politiek legitieme problemen en noden niet besproken kunnen worden, wordt het risico op gewelddadige radicalisering groter. Het moet gecapteerd en niet gecriminaliseerd worden.

Christophe Busch gelooft wel in deradicalisering. Daarbij is van belang dat de bereidheid om geweld te plegen, stopt. Pas daarna kan er begonnen worden met deradicalisering. Het is geen wondermiddel maar soms werkt het.

3.4. Antwoorden van Luc Van Der Taelen

Gelet op artikel 28, 3, b), van het Reglement van het Vlaams Parlement werden de antwoorden van *Luc Van Der Taelen* gegeven in besloten vergadering.

Chris JANSSENS,
voorzitter

Imade ANNOURI
Tom ONGENA,
verslaggevers